

باسمه تعالی

عنوان کرسی: تحلیل و تبیین چرایی مرگ طبیعی از منظر ابن سینا و ملاصدرا

ارائه دهنده: حجت الاسلام دکتر سینا علوی تبار (مدرس جامعه المصطفی العالمیه)

ناقد اول: حجت الاسلام دکتر حمیدرضا رضانیا (استادیار جامعه المصطفی العالمیه)

ناقد دوم: حجت الاسلام دکتر حمزه علی اسلامی نسب (مدرس جامعه المصطفی العالمیه)

مدیر کرسی: حجت الاسلام عباسعلی براتی (استادیار جامعه المصطفی العالمیه)

مکان: دانشگاه مجازی المصطفی

زمان: چهارشنبه (۲۲ آذر ۱۴۰۲)، ساعت ۱۰-۱۲

در این کرسی که با تلاوت آیاتی از کلام الله مجید آغاز گردید، در ابتدا مدیر کرسی با ارائه ضوابط و نحوه مدیریت کرسی به تبیین مسئله پرداختند و سپس از حجت الاسلام دکتر علوی تبار به عنوان ارائه دهنده کرسی درخواست نمودند که مطالب خود را ارائه نمایند.

حجت الاسلام دکتر علوی تبار (ارائه دهنده):

مرگ مسأله ای است که همواره اذهان بشر را به خود درگیر کرده و از مردم عادی تا اندیشمندان و متفکران سوالات اساسی در مورد آن دارند. این سوالات را می توان تحت عناوین مختلف قرار داده و برای یافتن پاسخ های آن به تحقیق و جستجو پرداخت، سوالاتی از قبیل چیستی مرگ، چگونگی مرگ، چرایی مرگ، حالات مرگ و... مسأله اصلی بررسی صحت و سقم نظر مشهور و ملاصدرا درباره مرگ طبیعی است.

مرگ غیر اخترامی همان مرگ طبیعی بوده و در مقابل مرگ های ناگهانی که بر اثر حوادث متعدد ایجاد می شوند، قرار دارد. در مورد علت و چرایی مرگ غیر اخترامی دو قول وجود دارد: قول مشهور آن است که علت مرگ غیر اخترامی فساد مزاج و ناتوانی نفس در تدبیر بدن به سبب ضعف بدن و قابلیت قابل است.

قول دوم که از سوی صدرالمتالهین مطرح گشته، آن هست که مرگ به سبب حرکت جوهری نفس و رسیدن نفس به مرتبه ای از تکامل صورت می گیرد؛ یعنی نفس در مراتبی از سیر خود به استقلال وجودی رسیده و تعلقش به بدن و تدبیرش نسبت به آن قطع می شود و در این هنگام مرگ حاصل می شود.

در نگاه مشهور علت فساد مزاج و مرگ بدن از کار افتادن قوه غذایی است اما در علت از کار افتادگی قوه غذایی اختلاف نظر دارند که صدرالمتالهین با رد کردن همه این اقوال بر این باور است که علت مرگ طبیعی بدن صرفاً کمال نفس است. نگارندگان در پژوهش حاضر با روش توصیفی - تحلیلی به تحلیل و بررسی دو قول مذکور پرداخته اند. امتیاز پژوهش حاضر اولاً ارائه نقد های جدید و جامع به نظر صدرالمتالهین و ثانیاً تبیین چرایی مرگ غیر اخترامی بر تکیه بر بحث قضا و قدر الهی است.

با توجه به جستجو در پیشینه ی تحقیق در مورد مسأله مرگ روشن شد آن چه که بیشتر به آن پرداخته شده است، حالات مرگ، چگونگی مرگ و حکمتهای مرگ است که آن هم بعضاً بین حکمت و علت مرگ خلط شده و حکمت مرگ را به عنوان علت و چرایی مرگ قلمداد کرده اند. اما مسأله ای که کم تر به آن پرداخته شده چرایی مرگ است، به این معنا که چه چیزی علت حقیقی مفارقت روح از بدن بوده و مرگ چرا محقق می شود. پژوهش های نگاشته شده درباره چرایی مرگ نیز نوعاً نظر صدرالمتالهین را به عنوان نظر نهایی پذیرفته اند.

به عنوان نمونه مهم ترین مقالات نگاشته شده در این زمینه از این قرار است:

ضرورت مرگ و غایت آن از دیدگاه صدرالمتالهین شیرازی نوشته ناصر محمدی؛ بررسی تقسیم بندی ملاصدرا پیرامون مرگ به اخترامی و طبیعی و ریشه های قرآنی آن نوشته سیر رضا حسینی و محمد سعیدی مهر؛ بررسی تطبیقی مرگ اندیشی از دیدگاه آگوستین قدیس و ملاصدرا نوشته قاسم کاکایی و محبوبه جباره؛ ملاصدرا و مسأله مرگ نوشته علیرضا اسعدی.

حجت الاسلام دکتر رضانیا (ناقد اول)

- مقاله جهت بررسی برای ناقدین ارسال شد؛ اما مبنای بحث، کتاب قرار داده شد.
- مسئله رجعت در مقاله بررسی نشده است.
- مرگ اخترامی مورد بی توجهی قرار گرفته و نظر تکاملی ملاصدرا مورد پذیرش قرار نگرفته و با قضا و قدر به بررسی و پذیرش مسئله پرداخته شده است.
- مرگ، معنای عدمی نیست.
- لازم بود نگاه ملکی کنار گذاشته شده و نگاه ملکوتی به مثابه معیار در نظر گرفته می شد.
- مطلب دیگر آنکه حرکت واژگونه بر اساس حرکت جوهری نداریم.
- گفته شده اولیا به کمال رسیده اند؛ پس از کجا باز هم استکمال دارند.

- گفته شده نفوسی که به مرگ اخترامی از دنیا رفته‌اند، به کمال رسیده‌اند و مرگ اولیای الهی نیز به همین صورت بوده است؛ ولی شهادت نیز بوده و شهادت امامان، غیر طبیعی است. همچنین ملاصدرا نمی‌گوید هر کس ولو بدن ضعیف، دارای قوای ادراکی قوی می‌شود.
- در مجموع، مسئله مرگ را به قضا و قدر مرتبط کردن، صحیح نمی‌باشد. قضا جایگاهش در لوح محفوظ است و چون امری واقع شدنی است، قدر است.

حجت الاسلام دکتر اسلامی نسب (ناقد دوم)

- این مقاله چون برگرفته از پیاده‌سازی سخنرانی است، ملاحظاتی دارد.
 - عبارت‌های عربی که در متن مقاله آمده با قبل و بعدش مشخص نیست و برخی نیاز به ارائه نداشته‌اند.
 - نحوه ارجاع‌دهی در پنج کتاب ملاصدرا، کپی پیست از خود ملاصدرا است.
 - مقاله شماره صفحه ندارد.
 - در ارائه دو رویکرد معرفی شده؛ در صورتی که در متن مقاله سه رویکرد فلسفی، کلامی و طبی بیان شده است و رویکرد طبی ابن سینا که طرح شده دارای شبهاتی است.
 - نویسنده در مقاله یک تعریف اصطلاحی از علامه طباطبایی پیدا کرده‌اند و همین عاملی شده تا مرگ را وجودی معنا کنند؛ در حالی که مرحوم علامه در جلد ۲۹ تفسیر المیزان، مرگ را یک امر عدمی می‌دانند.
- در انتهای جلسه نیز ضمن طرح پرسش‌های حضار و سایر مطالب طرح شده توسط ناقدین، ارائه دهنده به انتقادات و سؤالات پاسخ داده و با جمع بندی مدیر کرسی، جلسه با ذکر صلوات بر محمد و آل طاهرینش به پایان رسید.